

1.8. HIGH PERFORMANCE CENTER - (NEM CSAK) SPORTVERSENY HATÁROK NÉLKÜL

PROF. DR. BALOGH LÁSZLÓ

Debreceni Egyetem, Sporttudományi Koordinációs Intézet, Intézetigazgató;
Kosárlabda Specifikus Módszertani Központ, Projektvezető

Amikor a pályán elkezdődik a mérkőzés, a sportolók versenyeznek. Gondoljuk. Ugyanakkor lehet, sokkal nagyobb verseny van azok között a szakemberek - edzők, sporttudományi, sportegészségügyi szakemberek, sportvezetők - között, akik a pályára küldik a versenyzőket, és sokkal nagyobb a felelősségük is, mint ők maguk gondolják. Ha erősíteni szeretnénk nemzetközi versenyképességünket, mindenképpen erősíteniünk kell a felkészítő csapatot, egyénenként és nem utolsósorban kooperációt is. High Performance Center nélkül nincs teljesítmény, egyetemek és sporttudományi kutatóhelyek, szakemberek nélkül pedig nincs High Performance Team sem. Hiszen az egyetemek képesek a ránk zúduló információ áradatból kiszűrni azokat, melyek valid, egzakt, megbízható módon hozzájárulhatnak az egyén és csapat eredményességéhez, és a nem egy esetben több száz év alatt felhalmozott tudástöket megosszák a sport világával. És a sportemberek neveléséhez. Ugyanis a mérkőzéseket sportolók játsszák, de a sportemberek nyerik meg.

„Az utánpótlásnevelés nem 100 m síkfutás, hanem maratoni, gátaakkal tűzdelve”

Féltreértelmezett tehetségek. A sport kegyetlenül őszinte világ. Ha a produktum jó, akkor nagy valószínűséggel az oda vezető út is az volt, ha nem, akkor - persze sok mindent meg lehet magyarázni, külső körülményekre fogni, néha joggal - nagy valószínűséggel nem. Ezért el kell gondolkodni azon, min érdemes változtatni.

Különbséget kell tenni az adottság (gift/edness, kiváló adottság) és tehetség (talent, megnyilvánuló tehetség) között. Az adottság nem más, mint veleszületett (!) kivételes kompetencia egy vagy több képességtérületen, veleszületett, míg a tehetség a jelenlévő személyiség- és környezeti faktorok jelenlétében megnyilvánuló, kivételes teljesítményegyüttes háttérben álló, fejleszhető képességek rendszere. Vagyis előbbi a született zseni kategória, aki csak fel kell tenni a pályára és teszi a dolgát. Viszont nem ez a tehetség! A tehetség a fejleszhetőséget, az edzhetőséget jelenti! Hogy hogyan lehet ezt felmérni? Általánosan elfogadott, hogy a tehetség valamiféle komplex, nem egységesen definiálható, tulajdonságcsoport, mely az átlagnál magasabb szintű teljesítmény elérésére teszi lehetővé az adott egyént. Vagyis rendelkezik azzal a fejlesztési lehetőséggel, poten-

ciállal, mellyel adott tevékenységben, a tehetséggondozás folyamata révén kiemelkedhet társai közül. Abban is egyetértés van, hogy az idő egy pontjában végzett - a tehetséget, statikus állapotnak tekintő- mérést, tehetségazonosítást, fel kell váltania a folyamatos monitorozásnak. Hiszen gondoljunk bele, a fejlődés, növekedés, érés időszakában lévő fiataloknál csak pár hónapos különbséggel elvégzett mérések is milyen különbséget mutathatnak ugyanannál az egyénnél. Lehet, hogy az egyik alapján tehetségnek tartanánk, de a másik mérés után már nem. Vagyis a tehetségazonosítás folyamat, melyet rendszeresen ismétlődő, tehetségösszevótól függően, időközönként monitorozni kell. Szintén elfogadott tény, hogy a tehetségnek a fenti alapvető (és további faktorokra bontható) jellemzőin kívül meghatározó összetevői: a rendelkezésre álló és fejleszhető képességek és adottságok (1), valamint a motiváció, elkötelezettség szintje (2), további környezeti tényezők (3). Jelentősen befolyásolja az alkalmasságot és bevalást a családi háttér, az iskola, a szociális milió, a kortárcsoport, mint vonatkoztatási csoport, sőt mivel egy dinamikus változó folyamatról beszélünk a tehetséggondozás kapcsán, így az éppen aktuális állapot is, például sikeres vagy sikertelen időszakban van-e az egyén, „torzíthatja” a minősítést. Amiben szintén egységes az álláspont, hogy a tehetség könnyebben és gyorsabban tanul (4), jobban terhelhető (5), mind mentális, mind fizikális téren. Vagyis magasabb mentális keménységgel (6) rendelkezik, elkötelezett a cél iránt, nem keres kibúvókat, nem keres menekülőútvonalakat. Ez utóbbi jellemzőket közösen akár nevezhetjük a „szorgalom” faktornak is, vagy mentális keménységnek.

Miként tud ebben segíteni az Egyetem, mint High Performance Center? - csak a viharos tenger nevel jó hajósokat - Egyetemek, mint tudásbázisok

A Debreceni Egyetem Sporttudományi Koordinációs Intézete 2015 óta a legszélesebb értelemben vett sporttudás központként működik. Összefogja és koordinálja az egyetemen folyó összes sporttudománnyal és kapcsolódó tudományterülettel kapcsolatos oktatási, kutatási és szolgáltatási felületeket, beleértve a hazai és nemzetközi szintű K+F+I tevékenységet is. Magától értetődően vezeti a testnevelő, gyógytestnevelő, edző és sportanalitikus képzést, együttműködik tudományos és gyakorlati téren is a több mint 3000 igazolt sportolóval rendelkező, közte 9 NB1-es csapattal, DEAC-cal, továbbá a helyi sportakadémiákkal és sportiskolákkal. Sportdiagnosztikai és Komplex Sportviselkedéselemző Laborjával válogatott versenyzők monitorozását

és felkészítését segíti. Ezeket a tapasztalatokat pedig beépíti a sportszakemberképzésbe, beleértve a sportorvosok, a sportrehabilitációs, sportdietetikus, sportpszichológiai szakemberek képzését is. A Debreceni Egyetem Sporttudományi Intézetében működő Komplex Sportviselkedéselemző Laborban évek óta a rendelkezésre álló legmodernebb eszközökkel kutatják a sportbeli csúcsteljesítmény hátterét, összetevőit, melynek eredményeit nem csak neves nemzetközi tudományos lapokban közlik, hanem hazai és nemzetközi szintű élsportolók felkészítésébe is beépítik.

A Times Higher Education nemzetközi felsőoktatási listáján a DE bekerült a világ TOP 3%-ba tartozó egyetemek közé. Bármi is a világon a legjobb 3 %-ban lenni büszkeség. Akkor a magyar sport használja azt a tudástőkét, amit a Debreceni Egyetem a tehetségek kiválasztásában és gondozásában 1538 óta felhalmozott! Ez egy kölcsönös szakmai és tudományos előnyökön alapuló kapcsolat mind a sport, mind az egyetemek számára. A kulcsfogalmak a kollaboráció és kooperáció. Azonban tudomásul kell venni, hogy mint minden csapatban, itt is létezik hierarchia. A hierarchia csúcán pedig a vezetőedző áll, övé a döntés és övé a felelősség is. Ebből eredően minden információt kötelező megosztani vele, elsősorban a head of performance team-en keresztül. Amennyiben lehetőségünk volt a megfelelő területre a megfelelő szakembereket - a teljesség igénye nélkül, az arónléti edzőt, fiziót, rehabilitációs edzőt, sportpszichológust, mentáltréneret, videóelemzőt, sportanalitikust, sport-táplálkozási, sportdietetikai tanácsadót - leigazolni, akkor még nem beszélhetünk együttműködő csapatról. Ennek a csapatnak ugyanis szüksége van egy a végső teljesítmény szempontjából meghatározó kulcsszereplőre, a Head of Performance Team-re, az egység vezetőjére, aki magas, nemzetközi szintű, szintetizálni képes, edzés- és sporttudományi ismeretekkel, tudományos és gyakorlati tapasztalatokkal rendelkezik. Fontos elvárás, hogy - mivel egy csapat irányításáról van szó - megfelelő kommunikációs, kapcsolatteremtő és kooperációs képességgel, fejlett kritikai érzéssel, valamint rendszeres szemléletű gondolkodással rendelkezzen. Az ő legfontosabb feladata, hogy összekötő legyen a vezető edző (head coach) és a performance team között, adott esetben az elsődleges szűrő abban az értelemben, hogy megkíméli az edzőt a tengeri információtól és az aktuális helyzet szempontjából legfontosabbakat készíti elő.

A Debreceni Egyetem, és az gondolom, a hazai egyetemek ajtója nyitva áll a sport előtt. Lépjének be rajta, ebből az együttműködésből mindenki tanulni és gyarapodni tud.